

لمری گنه

د بازار لنډیز: د ممیزو
صادراتی ظرفیت ته یوه کتنه

دغه نشریه د متحده ایالتونو د انکشافی نړیوالی ادارې لپاره خپره شوی ده. نوموړی نشریه د کرنیز کریدت د زیاتوالی پروگرام له خوا چې د DAI په واسطه عملی کیدی جوړه شوی ده.

USAID AGRICULTURAL CREDIT
FROM THE AMERICAN PEOPLE **ENHANCEMENT**

Statistics & Marketing Information Dept.

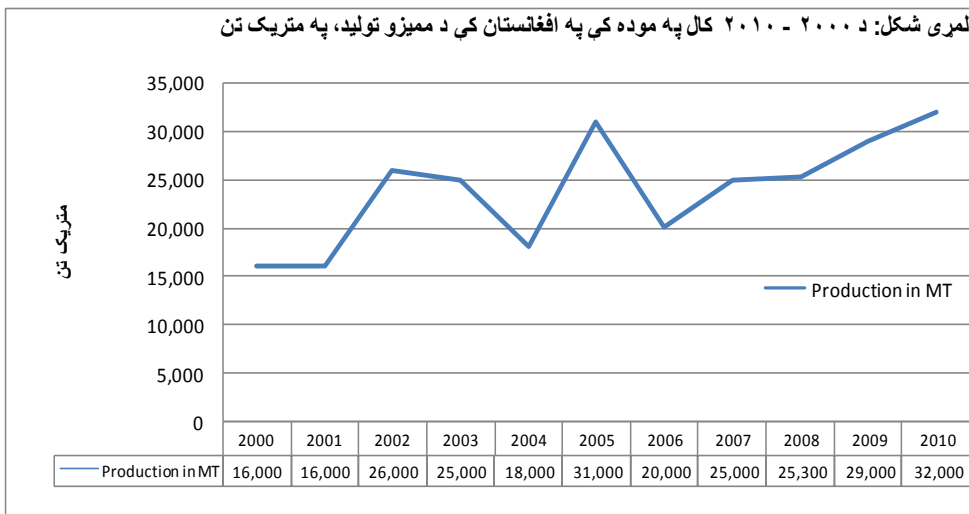
MINISTRY of AGRICULTURE,
IRRIGATION and LIVESTOCK

د ممیزو د بازار په هکله دغه لنډه لیکنه په ملی او نړیواله کچه د ممیزو د تولید، مصرف، سوداګری او قیمتونو د شته ارقامو د تحلیل پر بنسټ لاندې اساسي پوښتنو ته ځواب ورکوي:

(۱) آیا افغانی ممیز کولای شی په سیمه نيزو او نړیوالو بازارونو کې سیالی وکړی؟، که چیرې ددی پوښتنی ځواب هو وی نو (۲) باید د کومو هیوادونو بازارو نه موخه(هدف) وی او (۳) دغونویو بازارونو ته د رسیدلو لپاره کومی لارې شته دي؟

نوموړو سوالانو ته ځواب خورا اهمیت لری، ځکه (۱) افغانستان د ممیزو ځانګړی صادرونکی هیواد دی. ممیز ددی هیواد د وچی میوې عمده(غټ) صادراتی توکی ده چې په یوازی توګه په ۲۰۰۹ کال کې د افغانستان د ټولو صادراتو په سلو کې ۴۵ جوړوي (۲) افغانستان په عنعنوی توګه د ممیزو په تولید او سوداګری کې ښه پوهه لاس ته راوړی ده، او په دي توګه ښایي دغه هیواد وکړای شی د ممیزو د تولید او د حاصلاتو د اخیستلو وروسته مرحله کې د لږ سمون به راوستلو سره نړیوال معیارونه پوره کړی، او (۳) انګور هغه میوه ده چې په پراخه کچه په افغانستان کې کرل کیږی او د حاصلاتو په سلو کې ۶۰ ئی په ممیزو بدلیری او په دی توګه له ګټی ډک بازارونه رامینځ ته کیږي چې د عوایدو د زیاتوالی ډیر ښه فرصت لاس ته راځی او د هیواد اقتصاد ته وده ورکوی

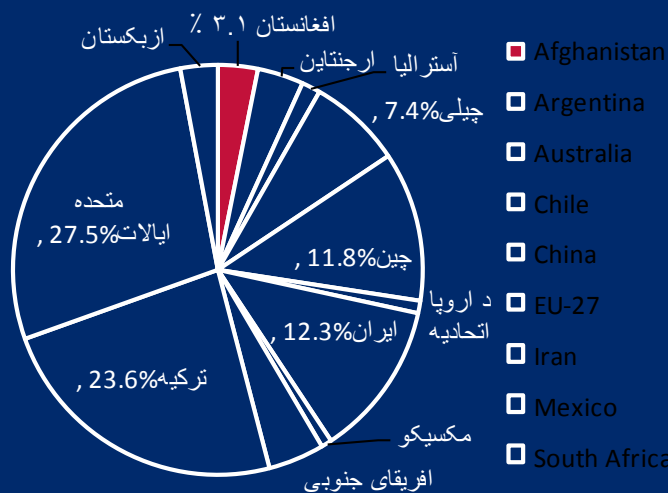

Source: PSD Online, USDA

محلی (سیمه نیز) تولید

په افغانستان کې د ممیزو تولید په اوږد مهال کې مخ پورته میلان لری، خو په ۲۰۰۴ او ۲۰۰۶ کلونو کې ئی مخ په ځور میلان هم وښود. له دغه مخ په ځو میلان سره، سره په اوسنی لسيزه کې په افغانستان کې د ممیزو تولید په سلو کې سل زیاتوالی تجربه کړي دی. د کلنی تولید ارقام او د ودی د میلان نور تفصیلات په لمړی شکل کې ښودل شوي دي

دوم شکل: په ۲۰۱۰ کال کې د ممیزو تولیدونکی هیوادونه او په نړیوال تولید کې د هغو سلنی(فیصدی)

نړیوال تولید:

خو له دي سره سره افغانستان په ۲۰۱۰ کال کې د نړی د تولید په سلو کې ۳,۱ ممیز تولید کړي دي. د ممیزو د تولید پیژندل شوی هیوادونو لکه متحده ایالات له ۲۸۰۰۰۰ متریک تن تولیدی ظرفیت او ترکیه له ۲۴۰۰۰۰ متریک تن ظرفیت سره خپل مقام ساتلی دی. البته ایران، چین او جیلی د ممیزو په تولید کې ورپسی موقعیت به لاس کې لری(دوم شکل)

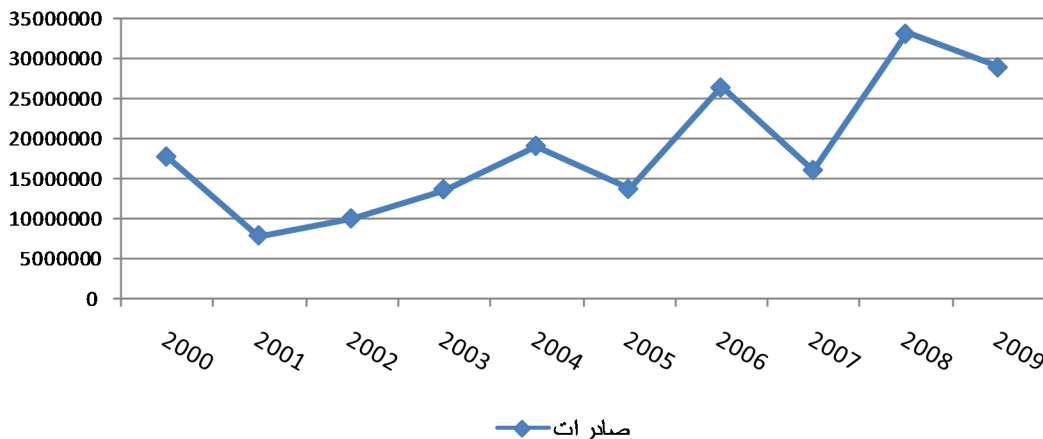
د سوادگری جریان:

صادرات

د ممیزو صادرات لکه څنگه چې په دریم شکل کې ښودل شوي، په ۲۰۰۹ کال کې (۳۰) ملیونه ډالرو ته رسیدلي دي. دغه صادرات په ۲۰۰۹ کال کې د هیواد د ټولو تولید شوو انګورو ۹۰ په سلو کې جوړ وی (Unstat and PSD online).

له بلی خوا د مرکزی احصایی د ادارې د معلوماتو پر بنسټ د وچې میوې صادرات د افغانستان د ټولو صادراتی توکو په سلو کې ۴۵ ته رسیدلي. څنگه چې لیدل کیږی وچ ممیز د هیواد ډیر پیژندل شوی صادراتی توکی دی چې خپله لار یې نړیوال بازار ته خلاصه کړی ده. خو، آیا هغه ګټه چې له دې فرصت څخه لاس ته راتلای شی، سپرل شوی ده؟

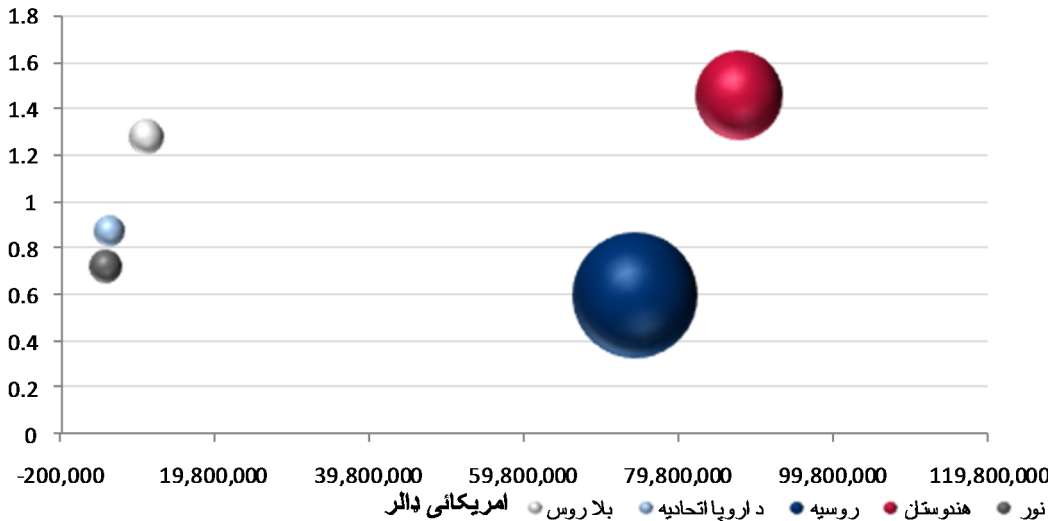
دریم شکل: له ۲۰۰۰ څخه تر ۲۰۰۹ کلونو په موده کې په امریکایي ډالرو د ممیزو صادرات

Source: UNSATS online

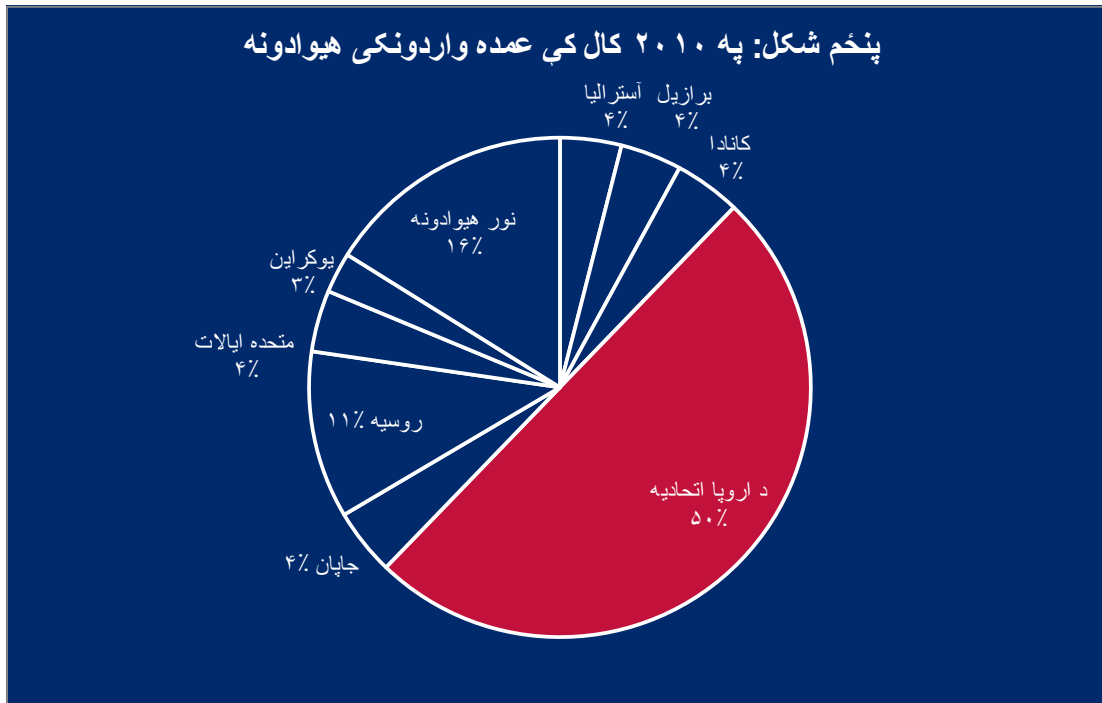
څلورم شکل د افغانستان د ممیزو د صادراتو عمده شریکان په وروستی لسيزه کې ښیي (ښکاروی). دغه ګراف له افغانستان څخه د صادراتی

څلورم شکل: ۲۰۰۰ - ۲۰۰۹ کلونو په موده کې د افغانستان د ممیزو د صادراتو شریکان

ممیزو ارزښت، کمیت او د یو کیلو ممیزو متوسط قیمت به نظر کې نیسی. د روسیې او هندوستان بازارونه په نوموړی موده کې د ډاډ وړ او ثبات لرونکی ښکاري، خو کله کله لږ ممیزو په بریالیتوب سره د اروپا اتحادیې، بیلا روس او نورو بازارونو ته هم لاره پیدا کړی ده. له بلی خوا د ممیزو نړیوال وارداتی جریان دا خبره په ګوته کوی چې په اوږد مهال کې نوی بازارونو ته تلل یو اجتناب نه منونکی ژیک حرکت دی.

نېټ: *Unstat online database (x = ارزښت په امریکایي ډالرو، y = متوسط صادراتی قیمت په امریکایي ډالرو یو کیلو، کمیت = مقدار په متریک ټن)

Source: PSD Online database, USDA

ممیزو نړیوال وارداتی جریان

په بازار کې، د افغانستان د ممیزو دوندی (برخي) تخمین (۳,۱٪) او د هیواد جغرافیائی موقعیت باید د گټورو بازارونو د وینښنې (تخصیص) بشپړوونکی و گڼل شي. د اروپا اتحادیه د مستهلکینو د تقاضا او په داخل کې د عرضي له نظره، یوله دغو بازارونو څخه شمیرل کېږي. لکه چې په پنځم شکل کې لیدل کېږي د اروپا اتحادیه ډیر لوی او ستر واردونکی بازار دی (خپل تولید یې ۱۰۰۰۰ متریک ټنه او واردات یې ۳۱۵۰۰۰ متریک ټنه دی). روسیه بل لوی وارداتی بازار دی چې په ۲۰۱۰ کال کې نې ۶۸۰۰۰ واردات درلودل. د معلوماتو او ارقامو بیاکننه ښيي چې افغانستان همدا اوس هم بازارونو ته مهم عرضه کوونکی دی او په ۲۰۰۰ - ۲۰۱۰ کلونو کې نې له ۱۵ تر ۲۰٪ پوری ممیزو ته د روسیې د بازار وارداتی تقاضا پوره کړی ده.

د وچو ممیزو لپاره د اروپا د اتحادیې د بازار تقاضا په پرله پسې توگه زیاتوالی موندلی او ارزښت یې په ۲۰۰۸ کال کې ۵۱۷ ملیونه ایرو (EUR) ته رسېږي. د اروپا د اتحادیې ترټولو ستر واردونکی هیوادونه انگلستان (د ممیزو د وارداتو په سلو کې ۳۱)، جرمني (۱۹٪) او نیدرلیند (۱۳٪) دي. عمده عرضه کوونکي هیوادونه ترکیه (د وارداتو ۴۱٪)، او متحده ایالات (د وارداتو ۲۰٪) دی او ورپسې ایران (۵,۷٪) او چیلی (۵,۲٪) موقعیت لری. په ۲۰۰۸ کال کې افغانستان د اروپا د اتحادیې د ممیزو د وارداتو یوازی (۰,۱٪) برخه جوړوی (په ۲۰۰۹ کال کې د اروپایي اتحادیې بازارونو ته د مجاز (اجازه لرونکی) وچې میوي او مغزباب واردات، CBI)

قیمتونه

آیا دافغانستان ممیز د لوړو ترانسپورتي مصرفونو، تعرفوی او غیر تعرفوی خنډونو سره سره په کوم ځای کې د قیمت له کبله رقابت کولای شي؟ په دی برخه کې به مختلفو سیمو ته د ممیزو صادرات د شته، تاریخی او واقعی ارقامو پر بنسټ تر څیړنې لاندی ونیسو.

داخلي بازار او اوسنی صادراتی بازارونه

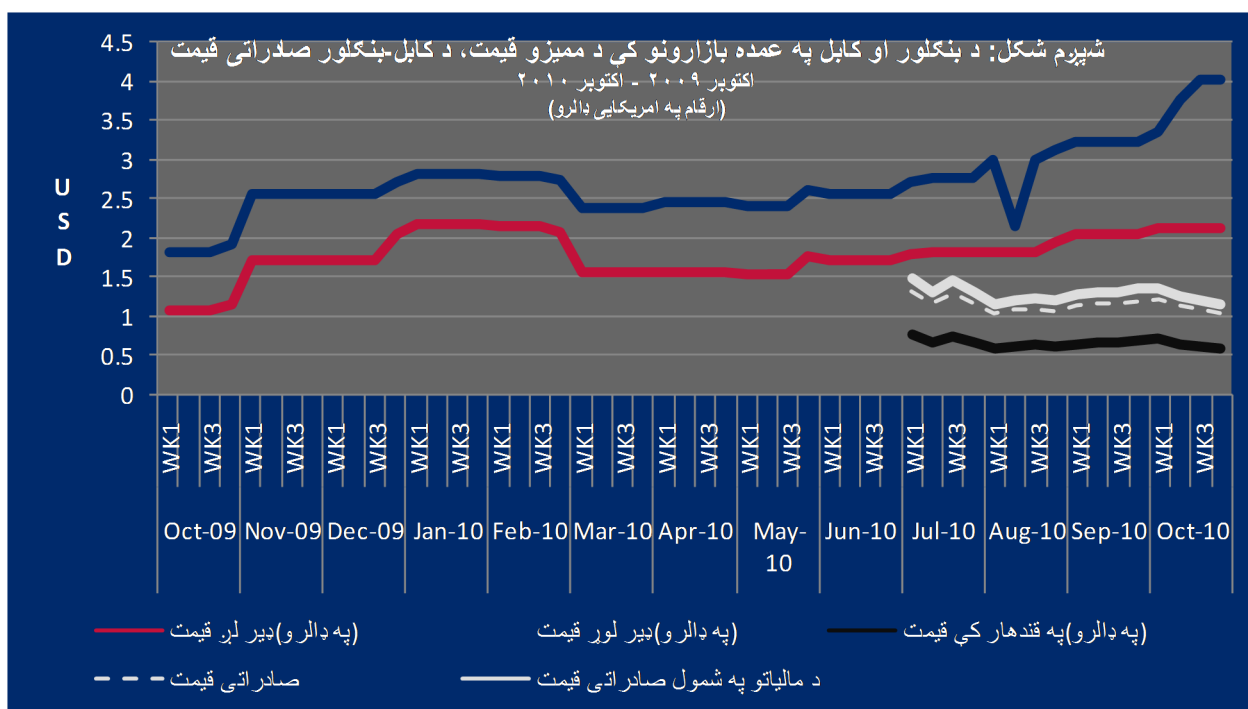
دا لاندی گراف (شپږم شکل) په بنگلور/کرناتکا کې د ۲۰۰۹ کال له اکتوبر څخه د ۲۰۱۰ کال د اکتوبر تر میاشتی د ممیزو عمده قیمتونه او همدارنگه د ۲۰۱۰ کال د جولای او اکتوبر د میاشتو به موده کې په کندهار کې د ممیزو عمده قیمتونه ښيي. د ممیزو قیمت په بنگلور عمده بازار کې نږدی ثابت پاتې شوی که څه هم دوه ناڅاپه زیاتوالی د ۲۰۰۹ کال د اکتوبر او دسامبر د میاشتو په پای کې مینځ ته راغلی دی. دا لوړوالی

بښای د مستهلکینو د فصلی تقاضا د زیاتیدلو په سبب وی چې د ۲۰۱۰ کال د فبروری د میاشتی په پای کې د قیمتونو د رالویدلو په واسطه جبران شو.

د نوی فصل په موده کې (د اگست تر میاشتی وروسته) قیمتونه په پرله پسې توگه لور شول. دغه قیمتونه په تیره بیا د بنگلور به بازار کې ډیرې لورې کچې ته ورسیدل چې د ممیزو د عمومی قیمتونو د لوړوالی له میلان سره تطابق لری (په ۲۰۱۰ کال کې د نړیوال بازار جریان، USDA، FAS). د ممیزو متوسط حداقل قیمت په نوموړي موده کې په ذکر شوی بازار کې هر کیلو په (۱،۷۷) امریکائی ډالره وو، په داسی حال کې چې متوسط حد اکثر قیمت یوکیلو په ۲،۷ امریکائی ډالرو دی.

له بلی خوا قیمتونو په کندهار کې د نوی فصل په پیل کې نزولی میلان درلود چې لامل ئی په عرضه کې زیاتوالی ده. د جولای د میاشتی څخه د اکتوبر تر میاشتی پوری قیمتونه ۳۲٪ کشته شول، په داسی حال کې چې متوسط قیمت د کندهار عمده بازار کې یوکیلو په ۰،۶۵ امریکائی ډالره وو.

په وروستیو څو میاشتو کې په دغو دوو بازارونو کې د ممیزو په قیمت کې لوی توپیر تر سترگو کیږی. په متوسطه توگه لږ تر لږه قیمت په بنگلور کې ۲۰۳٪ جگ دی، په داسی حال کې چې ډیر لور ارزښت په متوسطه توگه ۳۸۹٪ د کندهار د عمده قیمت په پرتله لور ښکاري.

Source: www.agmarknet.nic.in, TAMAS, UsSAID's ADP/E, MALOMAT-Roshan & USAID's IDEA NEW, Custom Directorate India *Export Price includes Transport Costs, Custom Clearance and Import Tariff (India grapes 50%)

نوموړی حقیقت لاندی پوښتنی رامینځ ته کوی:

(الف) آیا په قیمتونو کې دغه لوی توپیر کولای شی افغانی ممیزو ته دا امکان برابر کړی چې د بنگلور په بازار کې د عمده خرڅلاو له قیمت سره رقابت وکړی؟

(ب) آیا دغه تولید به په کوم قیمت نوموړی مارکیت ته ورسیري؟

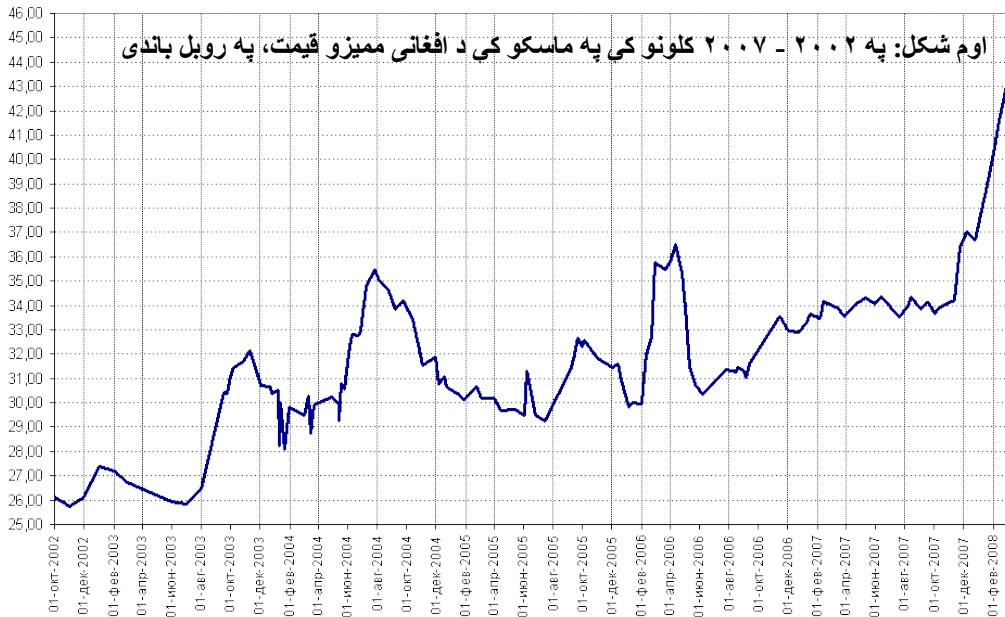
د ممیزو د صادراتی قیمت محاسبه هغه عملیه ده چې په کندهار کې عمده قیمت د ترانسپورت، گمرکی تصفیې او په هند کې د وارداتی تعرفی د مصرفونو په شمول تر شمیر لاندی نیسی او دا موضوع له مونږ سره مرسته کوی چې د قیمت په ښیگڼه باندی پوه شو. د ترانسپورت لور مصرف په هر کیلو گرام کې او د وارداتو پرسس لوره تعرفه چې د انوایس د ارزښت (۵۰) په سلو کې جوړوی د ممیزو په قیمت کې ۹۳ په سلو کې ډیر زیاتوالی مینځ ته راځی او د یو کیلوگرام قیمت ۱،۲۵ امریکا ډالرو ته رسیري.

د ممیزو د صادراتی قیمت اوسط حد د ډیر لږ متوسط قیمت بنکارندوی ده چې پر اساس به یې ممیز د بنگلور مارکیت ته ورسیری. دغه ممیز نشی کیدای چې هر کیلو په متوسطه توګه له ۱,۲۵ امریکائی ډالرو څخه لږ په نوموړی موده کې خرڅ بنی مګر دا چې متشبت ضرر ومني. بل مهم واقعیت چې باید پاملرنه ورته وشی د خرڅلاو وخت دی. د افغانی ممیزو صادراتی قیمت په تیره بیا هغه وخت رقابتي بڼه درلودلای شی چې د کندهار په بازار کې د ممیزو قیمت تر نظر لاندی موده کې د ځورتیا خواته میلان ولري.

د ګټی ډیره لوړه ممکنه کچه له ۸۶ تر ۲۵۲ په سلو کې د ۲۰۱۰ کال د اکتوبر د میاشتی په پای کې ثبت شوی ده. (په هغه وخت کې د ۱,۱۴ امریکائی ډالرو صادراتی قیمت ۸۶ په سلو کې، په بنگلور کې د لږ تر لږه عمده قیمت په پرتله، او ۲۵۲ په سلو کې د بنگلور د ډیر لوړ عمده قیمت په پرتله). د ګټی ډیره ټیټه کچه د جولای د میاشتی په لمری اونی کې د صادراتی قیمت ۲۵ او ۹۲ په سلو کې ثبت شوی ده (په شپږم شکل کې د ټکو لرونکی کرښی او د سرې او آبی کرښی مقایسه. توپیر به لږ څه نور هم ټیټ وی که چیرې ۱۲,۵٪ VAT د صادراتی قیمت په محاسبه کې شامل شی، لکه په شپږم شکل کې (خاکستری مکمله کرښه).

د روسیې بازار

د اروپائی اتحادیې او کانادا تر بازارونو وروسته د روسیې بازار د ډیری لویې تقاضا لرونکی ده. په ۲۰۱۰ کال کې د روسیې بازار لکه څنګه چې په دویم جدول کې ښودل شوی، سره له دی چې د ممیزو قیمت په پرله پسې توګه لوړ شوی ده، ۶۸۰,۰۰۰ ټنه ممیز وارد کړی دی. دافغانستان د ممیزو قیمت هم لکه چې په اووم شکل کې لیدل کیږی ۷۵ په سلو کې لوړ شوی او په ۲۰۰۲ کال کې له ۲۶ روبلو (۰,۸۳ ډالره/هر کیلو) څخه په ۲۰۱۰ کال کې ۴۵ روبلو (۱,۶۵ امریکائی ډالرو) ته رسیدلی دی.

منبع: <http://www.king-jsc.ru/price.html>

له ۲۰۰۸ کال را په دې خوا د ممیزو عمده قیمتونه کیفیت، سیمی او شخصی ګټی ته په پاملرنې سره بیا هم لوړ شول او د هر کیلو قیمت د ۱,۵ او ۳ امریکائی ډالرو تر مینځ خوځیده. دریم جدول عمده قیمت یا ممیز چې له مختلفو سیمو څخه په ۲۰۱۰ کال کې ماسکو ته وارد شوی دی، ښیي. د نورو هیوادونه په پرتله افغانی ممیز په رقابتي او ټیټه بیه (قیمت) خرڅیږی. د ممیزو د قیمت تفاوت په کندهار او مسکو کې له ۲۲۵ تر ۳۱۴ په سلو کې ده.

داسی څرګندیږی چې صادراتی بیه (قیمت) کله چې د نورو هیوادونو د ممیزو له عمده قیمتونو سره پرتله شی، وړ او مناسبه ښکاري. په ماسکو کې ډیر لوړ نقل شوی عمده قیمت، په وسطی توګه ۱۷۹ په سلو کې له صادراتی قیمت څخه چې هر کیلوګرام په ۱,۱۳ امریکائی ډالر کیږی، پورته دی، په داسی حال کې چې په ماسکو کې ډیر ټیټ عمده قیمت ۸۶ په سلو کې له صادراتی قیمت څخه جګ دی. په دی توګه کولای شو به نوموړی بازار کې د مفاد کچه او به مذاکراتو کې د افغان صادرونکو زیاتو امکاناتو او توان (په صادراتی قیمتونو کې) اټکل وکړو.

دویم جدول: د کندهار د عمده بازارونو عمده قیمت، د مسکو عمده قیمتونو له مختلو ځایونو، د کندهار - مسکو صادراتی قیمتونو، د مفاد نرخ، په امریکائی ډالرو په ۲۰۱۰

د اندازه واحد (ډالر په کیلو)	صادراتی هیواد	موقعیت
0.649	افغانستان	عمده قیمتونو د کندهار په محلی بازار کې (کشمنی ممیز)
2.11	افغانستان	د افغانی ممیزو عمده قیمت په مسکو کې
2.69	ایران	د ایرانی ممیزو عمده قیمت په مسکو کې
3.15	چیلی	د چیلی ممیزو عمده قیمت په مسکو کې
0.03		د روسیې وارداتی تعرفه - ۵%
0.45		ترانسپورتی مصارف -
1.129		د کندهار د ممیزو صادراتی قیمت په مسکو کې
1.33222		صادراتی قیمت د قیمتو مالیات سره - ۱۸%
ساکونه		
%225	افغانستان	د کندهار او مسکو د قیمتونو تفاوت
%314	افغانستان - ایران	د کندهار او ایران د قیمتونو تفاوت
%179-86		د مفاد د ممکنه اندازه او د صادراتی قیمت د مذاکرې توانائی

Source: <http://www.king-jsc.ru/price.html>

د اروپا اتحادیه - نوی بازارونه:

داسی بریښی چې به عمده توگه د هوا د حالاتو په سبب له ترکیې، چین او همدا ډول متحده ایالاتو څخه صادرات تقلیل مومی. په همدی بنسټ نړیوال فی واحد ارزښت لوړ شوی او د هر کیلوگرام ممیزو قیمت ۱,۶ امریکائی ډالرو ته رسیدلی دی چی اساسی علت ئی په ۲۰۱۰ کال کې د ټولو ممیزو د عرضی ټیټیدل دی (ممیز: نړیوال بازار او سوداگری په ۲۰۱۰ کال کې، (USDA, FAS))

د نوموړو انکشافاتو او همدا ډول د رقیبانو (رقابت کوونکو) د قیمتونو د پرتله کولو پربنسټ د ۲۰۰۹ کال په اکتوبر کې له ترکیې څخه د CIF قیمت په وسطی توگه هر کیلو په ۲ امریکائی ډالرو، له ایران څخه CIF قیمت هر کیلو ۱,۵ ډالره وو، په داسی حال کې چې د تولید کوونکو قیمت په متحده ایالاتو کې هر ټن په ۱۱۶۰ امریکائی ډالره یا د هر کیلوگرام قیمت ۱,۱۶ امریکائی ډالره وو، چی د افغانستان د ممیزو لپاره په اروپائی بازار کې د ښه فرصت او امکان ښکارندوی دی.

دریم جدول: په کندهار کې عمده قیمتونه، په نورو ځایونو کې CIF قیمتونه، په ۲۰۰۹ کال کې په امریکائی ډالرو د کندهار - نړیوال صادراتی قیمت او د گټی کچه

د اندازه واحد	USD/kg
د تولیدوونکی متوسط قیمت - کندهار	0.65
د ترانسپورت مصرف	0.45-0.3
د اروپا د اتحادیې وادداتی تعرفه (2.4%)	0.02
CIF اټکل شوی قیمت (د تولید کوونکی قیمت + ترانسپورت + وارداتی تعرفه)	1.20 - 0.95
سلنه	
د ایران CIF (قیمت) سره مقایسه	56-25% د هر واحد قیمت
CIF ترکیې سره مقایسه	108-67% د هر واحد قیمت

نتیجه:

ملی لړلید: ممیز د افغانستان ډیر پخوانی صادراتی توکی ده. د ممیزو تولید، صادراتی ارزښت او په مختلفو بازارونو کې شته والی په دې لسیزه کې په څرگند ډول ډیر زیاتوالی موندلی دی.

نړیوال لړلید: افغانستان د ممیزو یو تولید کوونکی هیواد پیژندل شوی ده، خو په دې ساحه کې اصلي لویه کوونکي لکه ترکیه او متحده ایالات ډیر زیات تولید او اساسی وارد کوونکو هیوادونو لکه د اروپا اتحادیې ۱۷ هیوادونه ته ډیر صادرات لری.

د صادراتی بازار لړلید: لکه چې د صادراتی قیمتونو محاسبه بښیې د افغانستان ممیز د رقابت لپاره وړ او مناسب قیمتونه لری او باید ددې توان ولري چې د عمده تولیدکوونکو هیوادونو لکه ترکیې، ایران یا متحده ایالاتو په پرتله د ښه قیمت په وړاندې کولو سره عمده وارداتی بازارونو ته لار پیدا کړی. د ښه زمانبندی په نظر اخیستلو سره، د شته صادراتی بازارونو ښه مفاد مینځ ته راوړی شی. د نوی بازارونو د تشخیص عمده قانون: نوی بازارونو باید صادراتو کې ته ښه فرصت د شته بازارونو په مقایسه ایجاد کړی. د مثال په توګه اروپائی اتحادی، چې په نړی کې استندرد ئی له نورو بازارونو نه لوړ ده، د مفاد نرخ نورو بازارونو ته ورته ده خو د صادرات کچه کولای شی چې نورو بازارونو نه زیاد ئی، او هغه هم په دغه صورت کې چې د دغه بازار ته ننوتل په موثر ډول صورت ومومی.

د متشبثینو لید: هغه مهم حقایق چې باید بازارونو ته تر داخلیدلو وړاندې په نظر کې ونیول شی دا دی: (۱) بازار ته د داخلیدلو وخت د قیمتونو د لیدنی په څیر چې د قیمتونو دورانی حرکت څرګندوی. په دې توګه کولای شو د ګټی کولو لپاره تر ټولو ښه وخت وټاکو. (۲) د عرضی او تقاضا نړیوال او سیمه نیز جریان چې امکان لری قیمتونه او بازار ته د داخلیدلو په وخت کې ګټه په مثبت یا منفی توګه تر اغیز لاندې ونیسی (نوی مثال: داسی ښکاری چې د ممیزو قیمتونه به د ۲۰۱۰-۲۰۱۱ فصل په جریان کې په عمده تولید کوونکو هیوادونو لکه ترکیه، متحده ایالات او چین کې د ناوړه اقلیمی حالاتو په سبب د عرضی د تقلیل سبب ګرځیدلی، لور شی. ۳) د بازار موندلو نور موضوعات چې په ښه توګه د مسهلکینو تقاضا رفع کوی او په اړوند بازارونو کې د هغوی په کړنو اغیزه شیندی.

د فرعی څانګو لړلید: نوی صادراتی بازار ته په بریالی توګه د ننوتلو لپاره هغه متشبثین دی چې له نوو فرصتونو څخه د ګټی خورا لوړول غواړی او د نوو بازارونو د تقاضا د رفع کولو لپاره ټول لازم اقدامات لکه په تولید کې زیاتوالی، د خپل محصول لپاره د ښه بازار د موندلو لاری چاری، ښه تصمیم نیول او/یا د تجارت او سوداګری نوی نمونې، به نظر کې نیسی. د فرعی څانګو د حمایت لپاره د صادراتو او بازار موندنی نوی استراتژی ډیر اهمیت لری. د ګټی د لاس ته راوستلو لپاره د بازار نوی فرصتونه خورا زیات دی.

